

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"КРЕДИТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ"
для студентів спеціальності
8.03050802 "Банківська справа"
всіх форм навчання

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.
Протокол № 7 від 24.12.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач О. В. Хмеленко

Робоча програма навчальної дисципліни "Кредитний менеджмент" для студентів спеціальності 8.03050802 "Банківська справа" всіх форм навчання: [Електронне видання] / уклад. О. В. Хмеленко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 48 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями й темами, плани лекцій і практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів, індивідуально-консультативну роботу, методики активізації процесу навчання, систему поточного та підсумкового контролю знань студентів; комплекс компетентностей, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050802 "Банківська справа" всіх форм навчання.

Вступ

Набуття випускниками вищих навчальних закладів освітнього ступеня "магістр" дає їм певну конкурентну перевагу на ринку праці, яка має бути підкріплена володінням актуальних компетентностей за спеціальністю. Для магістрів з банківської справи такими компетенціями є знання, уміння і навички використання сучасних управлінських технологій банку, до яких належить й кредитний менеджмент.

Кредит є однією з найскладніших економічних категорій, дослідження сутності якої посідає важливе місце в роботах вітчизняних та закордонних вчених. Стрімке зростання обсягів кредитування, яке супроводжується підвищеними ризиками порівняно з іншими видами банківської діяльності та зниженням дохідності, зумовлює необхідність використання новітніх підходів, методів та прийомів управління кредитним портфелем банку, розробки ефективного механізму кредитного процесу та використання його на практиці.

Фінансова криза років стала перевіркою на ефективність використовуваних у банківській справі методів, моделей та технологій управління. Практика показала, що банківські установи, які використовували сучасні підходи до управління кредитною діяльністю, з меншими втратами здолали піки неплатоспроможності, тримали під контролем і на належному рівні ризик ліквідності, зуміли зберегти довіру клієнтів та поступово відновили докризові масштаби діяльності. Цей досвід боротьби за виживання в умовах жорсткої конкуренції та нестабільного функціонування примусив керівництво всіх банків, страхових компаній, інвестиційних фондів критично проаналізувати та переглянути використовувані управлінські технології. Головним завданням вивчення дисципліни і є формування у студентів указаних компетентностей.

Навчальна дисципліна "Кредитний менеджмент" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "магістр" спеціальності 8.03050902 "Банківська справа".

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Вибіркова
Змістових модулів – 2; Самостійна робота		Рік підготовки: 1 м Семестр: 2
Загальна кількість годин денної – 120 Загальна кількість годин заочної – 144		Лекції (теоретична підготовка): денна – 8 години. заочна – 20 годин Практичні заняття: денна – 16 годин. заочна – 16 годин Лабораторні заняття: денна – 16 годин. заочна – 0 годин Самостійна робота: денна – 80 годин заочна – 144 години
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь: магістр	Вид контролю: залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 33 %.

для заочної форми навчання – 25 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є отримання знань щодо послідовності етапів організації кредитного процесу в банку.

Завданнями навчальної дисципліни "Кредитний менеджмент" є такі: концептуальна постановка фінансово-економічної задачі; формування системи показників; вибір адекватного методу оцінки кредитоспроможності клієнта; побудова економіко-математичних моделей; інтерпретація результатів оцінки кредитоспроможності позичальника; розробка комплексу рекомендації для практичного вирішення питання надання кредиту та розробка графіку погашень; забезпечування впровадження і застосування прогресивної управлінської технології – кредитного менеджменту; розроблення послідовності його здійснення на основі сучасного менеджменту; організування управління кредитною діяльністю в банку; керування діяльністю структурних підрозділів банку на основі затвердженої кредитної політики; прогнозування потреби та джерела залучених ресурсів банку (структура і динаміка); прогнозування дохідності кредитних операцій банку; прогнозування фінансового стану банку та підтримування достатнього рівня фінансової стійкості; організація роботи з проблемною заборгованістю.

Предметом дисципліни є процес кредитної діяльності в банках України.

Знання, отримані студентами під час вивчення дисципліни можна використовувати як універсальний інструментарій під час освоєння таких дисциплін, як: "Фінансовий менеджмент у банках", "Банківський маркетинг" та під час написання науково-дослідних, курсових, дипломних робіт та проектів.

Необхідною навчальною базою цієї навчальної дисципліни є засвоєння знань з попередніх навчальних дисциплін: "Фінанси", "Менеджмент", "Гроші та кредит", "Економіко-математичне моделювання", "Банківські операції", "Аналіз банківської діяльності", "Фінансовий облік у банках", "Банківська статистика", "Інвестиційний аналіз", "Економіка підприємства".

Комплекс компетентностей, якими повинні володіти студенти після вивчення дисципліни подано в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Комплекс компетентностей, якими повинні володіти студенти після вивчення дисципліни

Функція	Типові завдання	Уміння	Теми
1	2	3	4
Проектна	Проектування процесу кредитування підприємства	1. Визначення доцільності побудови конкретного процесу кредитування позичальників різних класів	Тема 1
		2. Вибір адекватних методів аналізу фінансового стану підприємства	Тема 1
		3. Визначення місця кредитної системи в системі управління банківською установою	Тема 1
		4. Формування концепції оцінки фінансового стану підприємства	Тема 1
Організаційна	Організація процесу кредитування підприємства	1. Організація послідовності етапів кредитного процесу на основі оцінки фінансового стану підприємства	Тема 1
		2. Підбір команди професійних аналітиків для побудови моделей на основі володіння навиками оцінки фінансово-економічної діяльності потенційного позичальника	Тема 1
		3. Впровадження в банку в процес аналізу та управління конкретних моделей оцінки кредитоспроможності	Тема 1
		4. Створення банку методик оцінювання кредитоспроможності та платоспроможності потенційного позичальника	Тема 1
		5. Організація програмного забезпечення процесу кредитування позичальників різного виду	Теми 2 – 4, 7
Управлінська	Прийняття управлінських рішень на основі аналізу кредитоспроможності потенційного позичальника	1. Управління кредитною діяльністю банку на основі: визначення впливу факторів фінансового стану підприємства на результативний показник; кластеризації економічних об'єктів; враховуючи вплив латентних факторів на ефективність функціональних сфер діяльності; з урахуванням прогнозних значень ефективності виробничої, фінансової сфер діяльності та ефективності організаційної структури підприємства; оцінки процесів розвитку або спаду потенціалу підприємства; визначення поточних та прогнозних значень трендової, циклічної, сезонної та випадкової складових	Тема 4 Тема 3 Тема 2 Тема 5 Тема 7 Тема 6
		2. Підвищення матеріальної та моральної мотивації аналітиків під час досягнення значних результатів кредитування	Тема 1

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
Контрольна	Контроль формування вхідних даних аналізу кредитоспроможності	1. Контроль за правильністю та повнотою зібраних вихідних даних для кредитування	Тема 1
		2. Здійснення контрольної функції під час формування системи показників	Тема 1
	Контролювання побудови умов кредитування в залежності від типу позичальника	3. Контроль за раціональністю обраного комплексу методик оцінки кредитоспроможності для вирішення економічних завдань	Теми 2 – 4
		4. Здійснення контролю за ступенями значущості та адекватності побудованих моделей	Теми 2 – 4
	Здійснення контролю за впровадженням отриманих результатів	5. Контролювання інтерпретації отриманих результатів аналізу	Тема 1
		6. Контроль виконання отриманих аналітичних результатів	Тема 5 Тема 6
Виконавська	Дослідження особливостей зовнішнього середовища банківської установи	1. Дослідження причин зниження або підвищення рівня фінансового стану та фінансових результатів банків України	Тема 6
		2. Дослідження загальних тенденцій розвитку національної банківської системи	Тема 12
		3. Дослідження тенденцій розвитку економіки галузі	Тема 5
	Дослідження особливостей внутрішнього середовища банківської установи	4. Дослідження причин підвищення або зниження рівня фінансового стану підприємств, які досліджуються	Тема 2
		5. Дослідження передумов побудови та впровадження аналітичних методик для прийняття ефективних управлінських рішень	Тема 11
	Формування системи показників для моделювання поведінки позичальника	6. Формування системи показників для комплексного аналізу кредитоспроможності підприємства	Тема 4
		7. Формування системи показників для побудови багатофакторних аналітичних моделей	Тема 4
		8. Формування системи показників для проведення фінансового аналізу	Тема 2
		9. Формування системи показників для проведення аналізу платоспроможності	Тема 3
		10. Формування системи показників для побудови трендової економіко-математичної моделі фінансового стану підприємства	Тема 5

Закінчення табл. 2.1

1	2	3	4	
∞		11. Формування системи показників для побудови лагової економіко-математичної моделі фінансового потенціалу підприємства	Тема 7	
		12. Формування системи показників для побудови мультиплікативної моделі декомпозиції динамічного ряду	Тема 6	
	Використання різноманітних методик для аналізу фінансового стану позичальника	13. Володіння навиками аналізу фінансового стану потенційного позичальника банку	Тема 4	
		14. Побудова багатофакторних моделей для аналізу фінансового стану України	Тема 4	
		15. Побудова моделі факторного аналізу для визначення латентних факторів та редукції кредитоспроможності підприємства	Тема 2	
		16. Побудова аналітичної моделі аналізу з метою розробки найприроднішої класифікації підприємств, які досліджуються	Тема 3	
		17. Побудова моделі для визначення загальної тенденції розвитку процесу, який досліджується	Тема 5	
		18. Побудова трендової прогнозної моделі з метою визначення прогнозних тенденцій розвитку підприємства	Тема 5	
		19. Побудова лагових моделей з метою дослідження процесів нарощування або спаду процесів, які досліджуються	Тема 7	
		20. Побудова мультиплікативної моделі декомпозиції динамічного ряду для визначення трендової, циклічної, сезонної та випадкової складових	Тема 6	
	Інтерпретація отриманих результатів аналізу кредитоспроможності клієнтів різного класу	21. Аналіз процесів спаду або нарощування кредитного потенціалу підприємства	Тема 7	
		22. Інтерпретація класифікації підприємств	Тема 3	
		23. Інтерпретація результатів аналізу та розробка комплексу заходів на прогнозні періоди	Тема 5 Тема 6	
		24. Аналіз виявлених латентних факторів функціонування та розвитку підприємства	Тема 2	
		25. Розроблення переліку випадкових факторів, які активно можуть впливати на діяльність підприємства в прогнозних періодах	Тема 6	
		26. Інтерпретація результатів відносно циклічних та сезонних змін фінансових результатів підприємства	Тема 6	
	Технічна	Володіння навиками проведення елементарних операцій підготовчої кредитного процесу	1. Збір та оброблення вихідної інформації для проведення аналізу	Тема 1
			2. Проведення розрахунків для формування відносних показників на основі натуральних	Тема 1
			3. Володіння навиками роботи з пакетами прикладних програм, за допомогою яких будуються аналітичні звіти фінансового стану підприємства	Теми 2 – 7

У процесі викладання навчальної дисципліни основну увагу приділяють оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
KM* 1	Здатність визначати специфіку організації кредитної діяльності банку на трансформаційному етапі розвитку економіки	Визначати ефективність процесу кредитування в банку на окремих етапах
		Визначати величини ризиків для забезпечення оптимальної структури кредитного бюджету
		Організовувати проведення порівняльної характеристики кредитних послуг
		Визначати напрями розвитку кредитної діяльності банківської установи
KM * 2	Здатність до управління кредитною діяльністю банківської установи	Проводити аналіз ситуації на банківському ринку України та уміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ринковою ситуацією та кредитним попитом
		Визначати та аналізувати зміни обсягу проблемних позичок
		Досліджувати причини змін в кредитному портфелі банку

* Кредитний менеджмент

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні засади банківського кредитування

Тема 1. Засади банківського кредитування і прийняття рішень щодо надання позички

1.1. Сутність та види кредиту

Сутність кредиту як економічної категорії. Товарна та грошова форма кредиту. Принципи банківського кредитування. Суб'єкти кредитних відносин.

Об'єкт кредитної угоди. Функції банківського кредиту. Класифікація банківських кредитів. Види позичкових рахунків.

1.2. Кредитна політика банку

Кредитна політика банку. Стратегія та тактика кредитної діяльності банку. Етапи розробки кредитної політики. Цілі і стандарти кредитування. Основні положення кредитної політики банку. Критерії ухвалення рішення щодо видачі кредиту. Порядок погашення заборгованості за кредитом.

1.3. Форми забезпечення кредиту

Форми забезпечення кредиту. Застава як одна з форм забезпечення зобов'язань позичальника перед банком. Майно та майнові права як предмет застави. Порядок визначення вартості предмета застави. Банківська гарантія як спосіб забезпечення виконання зобов'язань позичальника. Порука як форма забезпечення за кредитом.

1.4. Порядок розрахунку ціни кредиту

Показники визначення ціни за кредитом. Процентна ставка та комісія за кредитом. Фактори, що впливають на рівень відсоткової ставки за кредитом. Методи ціноутворення за кредитами. Порядок затвердження відсоткової ставки за кредитом. Схеми та системи нарахування відсотків за кредитом.

Література: основна [5 – 6]; додаткова [9 – 12; 15].

Тема 2. Форми банківських кредитів

2.1. Особливості кредитування малого та середнього бізнесу

Сутність мікрокредитів. Діяльність Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР) та Німецько-Українського фонду (НУФ) у сфері мікрокредитування. Вимоги до позичальників, які мають намір отримати мікрокредит за лінією ЄБРР. Критерії відбору позичальників для мікрокредитування. Види проектів, що фінансуються за лінією ЄБРР та НУФ. Відмінні риси мікрокредитування від інших форм кредитів. Перелік документів, необхідних для отримання мікрокредиту. Етапи процесу мікрокредитування. Фактори, що стримують розвиток мікрокредитування в Україні.

2.2. Банківське інвестиційне кредитування

Сутність інвестиційного кредиту. Особливості інвестиційного кредитування. Прямі та непрямі суб'єкти інвестиційного кредитування. Об'єкти інвестиційного кредитування. Розрахунок строку повернення кредиту. Способи погашення інвестиційних кредитів. Показники оцінки ефективності реального інвестиційного проекту.

2.3. Перспективи розвитку іпотечного кредитування в Україні

Іпотечний кредит. Переваги іпотечного кредитування. Порядок регулювання правовідносин щодо передачі нерухомого майна (іпотеки) в якості забезпечення за кредитом. Стягнення на предмет іпотеки. Іпотечний ринок. Заставна. Іпотечні сертифікати з фіксованою дохідністю та сертифікати участі. Звичайні іпотечні облігації. Структуровані іпотечні облігації.

2.4. Споживчий кредит та його особливості

Споживчий кредит. Специфічні риси споживчого кредиту. Суб'єкти та об'єкти споживчого кредиту. Класифікація споживчих кредитів банку. Порядок визначення суми споживчого кредиту. Вимоги до фізичних осіб, які мають намір отримати споживчий кредит. Перелік документів, необхідних для отримання споживчого кредиту. Кредитні бюро.

2.5. Особливості кредитування у формі овердрафту

Сутність овердрафту. Вимоги до клієнтів, що мають намір отримати овердрафт. Перелік документів, необхідних для отримання овердрафту. Порядок встановлення лімітів за овердрафтом. Плата за овердрафт.

2.6. Інші форми кредиту

Лізинговий кредит. Міжбанківський кредит. Вексельний кредит. Авальний кредит. Форфейтинг та його механізм. Факторинг.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [10; 12; 16; 17].

Тема 3. Банківські ризики та їх класифікація

3.1. Сутність та класифікація банківських ризиків

Сутність ризику. Фактори, що можуть впливати на збільшення рівня ризику. Види банківських ризиків.

3.2. Фінансові ризики банку

Кредитний ризик. Валютний ризик. Ринковий ризик. Ризик ліквідності. Процентний ризик. Ризик зміни ресурсної бази.

3.3. Функціональні ризики

Технологічний ризик. Ризик зловживань. Документарний ризик. Ризик транзакції. Операційний ризик. Стратегічний ризик. Юридичний ризик. Ризик упровадження нових продуктів. Ризик втрати репутації.

3.4. Зовнішні ризики банку

Економічний ризик. Політичний ризик. Правові банківські ризики. Соціальні ризики. Ризик інфляції. Форс-мажорні ризики.

3.5. Основні методи оцінки банківських ризиків

Кількісне визначення рівня ризику. Системи кількісного оцінювання рівня ризику. Компоненти ризику. Методи кількісного аналізу ризику. Статистичний метод аналізу. Метод доцільності витрат. Метод експертних оцінок. Метод аналітичного методу. Метод використання аналогів.

3.6. Методи управління банківськими ризиками

Організація ризик-менеджменту в банку. Комплекс дій з реалізації ризик-менеджменту в банку. Цілі ризик-менеджменту. Етапи ризик-менеджменту. Структурні підрозділи ризик-менеджменту в банку. Управління фінансовими ризиками.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [9; 11].

Тема 4. Кредитний ризик як складова банківських ризиків

4.1. Сутність кредитного ризику

Сутність кредитного ризику як економічної категорії. Види і чинники кредитних ризиків. Репутація позичальника. Капітал позичальника. Спроможність позичальника успішно вести справу. Кредитоспроможність позичальника. Умови, у яких здійснюється реалізація проекту, що кредитується. Ліквідність застави. Можливі наслідки негативного прояву чинників кредитних ризиків

4.2. Класифікація та оцінка кредитних ризиків банку

Критерії класифікації кредитних ризиків. Якісний аналіз кредитного ризику. Кількісний аналіз кредитного ризику. Коефіцієнтний метод аналізу рівня кредитного ризику. Статистичний метод аналізу рівня кредитного ризику. Метод експертних оцінок при оцінці рівня кредитного ризику.

Література: основна [5 – 6]; додаткова [10; 11; 14].

Тема 5. Менеджмент кредитного ризику

5.1. Засади управління кредитним ризиком банку

Стратегія кредитного ризику. Етапи процесу управління кредитними ризиками. Принципи управління кредитними ризиками. Складові елементи системи управління кредитним ризиком.

5.2. Методи управління ризиком окремого кредиту

Види методів управління ризиком окремого кредиту. Аналіз привабливості проекту, що кредитується. Аналізу кредитоспроможності позичальника. Процес структурування кредиту. Оформлення кредитного договору. Кредитний моніторинг.

5.3. Методи управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля

Класифікація методів управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля. Метод диверсифікації. Концентрація як метод управління кредитним ризиком. Установлення лімітів. Порядок розрахунку нормативів кредитного ризику.

Література: основна [6; 8]; додаткова [15].

Тема 6. Управління процентним ризиком

6.1. Управління строками залучення та розміщення коштів

Причини виникнення процентного ризику. Аспекти прояву процентного ризику. Етапи процесу управління процентним ризиком. Види методів управління процентним ризиком.

6.2. GAP-менеджмент процентного ризику

Сутність методу GAP управління процентним ризиком банку. Активи та зобов'язання, чутливі до змін відсоткових ставок. Активи та зобов'язання, нечутливі до змін відсоткових ставок. Види стратегій управління процентним ризиком. Переваги та недоліки GAP-менеджменту.

6.3. Хеджування процентного ризику

Суть хеджування як методу управління процентним ризиком. Форвардний контракт. Ф'ючерсний контракт. Опціон. Кол-опціони та пут-опціони. Своп.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [11; 14].

Тема 7. Особливості кредитування Агропромислового комплексу

7.1. Система пільгового кредитування Агропромислового комплексу (АПК)

Агропромисловий комплекс України. Фактори, що визначають сучасний стан АПК. Особливості кредитування АПК. Система пільгового кредитування АПК. Спеціальний режим кредитування. Складові механізми кредитного забезпечення сільського господарства.

7.2. Організація процесу кредитування сільгоспвиробників

Організація процесу кредитування сільськогосподарських підприємств. Види забезпечення за кредитами, наданими сільгоспвиробникам. Особливості кредитування під заставу майбутнього врожаю, сільськогосподарських тварин та сільськогосподарської техніки.

7.3. Напрями стимулювання кредитування АПК у сучасних умовах економічного розвитку

Особливості використання строкових фінансово-кредитних інструментів під час кредитування АПК. Форвардні контракти як механізм забезпечення кредитними ресурсами АПК.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [14].

Змістовий модуль 2

Організація банківського кредитування

Тема 8. Процес банківського кредитування

8.1. Одержання і аналіз кредитної заявки позичальника

Етапи процесу банківського кредитування. Перелік документів, що подаються в банк позичальником – юридичною особою – для отримання кредиту.

8.2. Підготовка та підписання кредитної угоди

Основна мета структурування кредиту. Порядок визначення параметрів кредитної угоди: суми кредиту, строку, виду і розміру забезпечення, розміру відсоткової ставки, порядку видачі кредиту, графіку погашення заборгованості і нарахованих відсотків.

8.3. Моніторинг кредитних операцій банку

Види моніторингу кредитних операцій банку. Сутність кредитного моніторингу. Основна мета кредитного моніторингу. Напрями кредитного моніторингу.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [9; 10; 15].

Тема 9. Оцінка кредитоспроможності позичальника

9.1. Зміст та значення оцінки кредитоспроможності позичальника

Сутність кредитоспроможності. Порядок визначення переліку показників та критерії оцінки фінансового стану позичальників. Методи аналізу кредитоспроможності позичальника, та загальні напрями оцінки кредитоспроможності позичальника.

9.2. Фінансовий аналіз стану позичальника – юридичної особи

Перелік рекомендованих НБУ показників оцінки фінансового стану позичальника. Джерела інформації для оцінки фінансового стану позичальника – юридичної особи. Критерії визначення класу позичальника – юридичної особи за результатами оцінки його фінансового стану.

9.3. Оцінка фінансового стану позичальника – банку

Критерії оцінки фінансового стану позичальника – банку. Порядок розрахунку економічних нормативів банку. Система рейтингової оцінки банків CAMELS.

9.4. Оцінка кредитоспроможності позичальника – фізичної особи

Показники оцінки фінансового стану позичальника – фізичної особи. Критерії визначення класу позичальника – фізичної особи за результатами оцінки його фінансового стану. Система кредитного скорингу.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [9; 10; 14; 15].

Тема 10. Проблемні позички і засоби реструктуризації безнадійних боргів

10.1. Сутність проблемних кредитів

Сутність проблемних кредитів. Фактори, що сприяють виникненню проблемних кредитів. Сигнали виникнення проблемного кредиту. Умови виникнення простроченої заборгованості за кредитом. Умови визнання заборгованості за кредитом як сумнівної.

10.2. Методи управління проблемними кредитами банку

Допустимий рівень проблемних кредитів для банку. Методи управління проблемними кредитами банку. Організаційні процедури управління проблемними кредитами.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [17].

Тема 11. Кредитний портфель банку, його класифікація і аналіз

11.1. Кредитний портфель банку та критерії його класифікації

Види кредитних операцій, що формують кредитний портфель комерційного банку. Параметри класифікації кредитного портфеля.

11.2. Класифікація позичальників за результатами оцінки їх фінансового стану

Характеристики позичальників, яких віднесено до класів "А", "Б", "В", "Г", "Д". Порядок визначення класу позичальника за операціями з фінансового лізингу.

11.3. Оцінка стану обслуговування позичальником заборгованості за кредитом

Критерії оцінки стану обслуговування позичальником заборгованості за кредитом. Критерії визначення стану обслуговування заборгованості за наданими гарантіями, поруками та аваліями.

11.4. Класифікація кредитного портфеля

Критерії класифікації кредитних операцій банку. Критерії класифікації кредитних операцій для розрахунку резерву за факторингом, наданими зобов'язаннями (авалем), виконаними гарантіями та поруками.

11.5. Аналіз кредитного портфеля банку

Напрями аналізу кредитного портфеля банку. Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля банку. Показники якісного аналізу кредитного портфеля.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [9; 10; 15].

Тема 12. Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій

12.1. Сутність резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків

Необхідність формування резерву для покриття можливих збитків від кредитних операцій банку. Порядок формування резервів під стандартну та нестандартну заборгованість за кредитними операціями.

12.2. Критерії прийняття забезпечення за кредитними операціями під час розрахунку резервів

Види безумовних гарантій, що використовуються для розрахунку резерву під кредитні ризики.

12.3. Порядок розрахунку резерву під кредитні ризики

Коефіцієнти резервування за кредитними операціями банку. Коефіцієнти резервування за операціями в іноземній валюті, що проводяться на міжбанківському ринку.

12.4. Порядок використання резервів для покриття можливих втрат за кредитними операціями

Порядок визнання заборгованості за кредитом як безнадійна. Порядок відшкодування безнадійної заборгованості позичальників за кредитом за рахунок резерву під кредитні ризики.

Література: основна [5 – 8]; додаткова [9; 10; 14; 15].

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також із усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1), в які логічно пов'язано кілька навчальних тем дисципліни.

Процес навчання передбачає використання таких форм: лекційні, практичні, лабораторні заняття; самостійну роботу студентів; контрольні заходи.

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин за навчальним планом							
		лекції		практичні заняття		лабораторні заняття		самостійна робота	
		денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади банківського кредитування									
1	Засади банківського кредитування і прийняття рішень щодо надання позички	0,5	1	1	1	0,5	0	6	11
2	Форми банківських кредитів	0,5	1	1	1	0,5	0	6	11
3	Банківські ризики та їх класифікація	0,5	1	1	1	2	0	6	11
4	Кредитний ризик як складова банківських ризиків	1	2	2	2	2	0	7	12
5	Менеджмент кредитного ризику	0,5	2	1	1	0,5	0	6	11
6	Управління процентним ризиком	0,5	2	1	1	2	0	6	11
7	Особливості кредитування Агропромислового комплексу (АПК)	0,5	2	1	1	0,5	0	6	11
Змістовий модуль 2. Організація банківського кредитування									
8	Процес банківського кредитування	0,5	2	1	1	0,5	0	7	12
9	Оцінка кредитоспроможності позичальника	1	2	2	2	3	0	8	15
10	Проблемні позички і засоби реструктуризації безнадійних боргів	1	2	2	2	1	0	7	12
11	Кредитний портфель банку, його класифікація і аналіз	1	2	2	2	3	0	8	15
12	Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій	0,5	1	1	1	0,5	0	7	12
Усього		8	20	16	16	16	0	80	144

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах вирішують запропоновані завдання різного рівня складності. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставлянням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи.

У межах дисципліни з метою опанування студентами концептуальних та прагматичних особливостей побудови процесу банківського кредитування рекомендується проводити практичні заняття за окремо взятими темами чи питаннями. Теми практичних занять і лабораторних завдань наведено в табл. 5.1; 5.2.

Таблиця 5.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістових модулів	Теми практичних занять	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади банківського кредитування	<i>Тема 1.</i> Засади банківського кредитування і прийняття рішень про надання позики	1	Основна: [1; 3; 5 – 7]. Додаткова: [10; 11; 14; 17]
	<i>Тема 2.</i> Форми банківських кредитів	1	Основна: [1; 3; 5]; Додаткова: [12]
	<i>Тема 3.</i> Банківські ризики та їх класифікація	1	Основна: [1; 7; 8]. Додаткова: [15]
	<i>Тема 4.</i> Кредитний ризик як складова банківських ризиків	2	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [16; 18]
	<i>Тема 5.</i> Менеджмент кредитного ризику	1	Основна: [1; 3; 8]. Додаткова: [16; 18]

Закінчення табл. 5.1

1	2	3	4
	Тема 6. Управління процентним ризиком	1	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [13; 14; 17; 18]
	Тема 7. Особливості кредитування Агропромислового комплексу (АПК)	1	Основна: [1; 3; 5 – 7]. Додаткова: [10; 11]
Разом годин за змістовним модулем		8	
Змістовний модуль 2. Організація банківського кредитування	Тема 8. Процес банківського кредитування	1	Основна: [1; 3; 8]. Додаткова: [16; 18]
	Тема 9. Оцінка кредитоспроможності позичальника	2	Основна: [1 – 5]. Додаткова: [13; 18]
	Тема 10. Проблемні позички і засоби реструктуризації безнадійних боргів	2	Основна: [1; 5]. Додаткова: [14; 17]
	Тема 11. Кредитний портфель банку, його класифікація і аналіз	2	Основна: [3; 7]. Додаткова: [17; 18]
	Тема 12. Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій	1	Основна: [1; 5]. Додаткова: [14; 17]
Разом годин за змістовними модулями		8	–
Усього годин		32	–

Таблиця 5.2

Перелік тем лабораторних занять

Назва змістового модуля	Теми лабораторних занять	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1 Теоретичні засади банківського кредитування	Розрахунок банківських процентів	3	Основна: [1; 3; 5 – 7]. Додаткова: [10; 11; 14; 17]
	Аналіз банківського ризику	2	Основна: [1; 7; 8]. Додаткова: [15]
	Розрахунок ризику окремої позички	3	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [16; 18]
Разом годин за змістовним модулем		8	
Змістовий модуль 2 Організація банківського кредитування	Розрахунок ризику кредитного портфеля	3	Основна: [1; 3; 8]. Додаткова: [16; 18]
	Аналіз кредитоспроможності клієнта	3	Основна: [1 – 5]. Додаткова: [13; 18]
	Аналіз структури кредитного портфеля	2	Основна: [1; 5]. Додаткова: [14; 17]
Разом годин за змістовним модулем		8	

5.1. Приклади типових практичних завдань

Завдання 1. У перший рік на суму 10 000 грош. од. нараховуються 10 % річних, у другий – 10,5 % річних, у третій – 11 % річні. Визначити суму погашення, якщо відсотки капіталізуються.

Завдання 2. Визначити, на який строк вкладникові потрібно помістити 10 000 грош. од. на депозит під час нарахування простих відсотків зі ставкою 10 % річних, щоб одержати 12 000 грош. од.

Завдання 3. Визначити множник нарощення за період, який дорівнює 2,5 року, з процентною ставкою, що змінюється. Контракт передбачає такий порядок нарахування відсотків: протягом 1 рік – 8 % річних, у кожному наступному періоді, який дорівнює 0,5 року, ставка підвищується на 0,5 %.

Завдання 4. Визначити нарощену суму через 1,5 року, якщо кредит наданий у сумі 30 000 грн за схемою простих процентів. Банк пропонує своєму клієнту-позичальнику такі умови надання кредиту: перше півріччя – 40 % річних, кожний наступний квартал ставка підвищується на 1,5 %.

Завдання 5. Визначити платіжне зобов'язання з нарахуванням простих процентів. Зобов'язання сплатити через 180 днів позику у розмірі 25 тис. грн з нарахуванням 5 % річних було враховано у банку за 120 днів до настання терміну за обліковою ставкою 7,5 %. Часова база становить 365 днів у разі нарахування процентної ставки та 360 днів у разі нарахування облікової ставки.

Завдання 6. Розрахувати суму яку повинен сплатити боржник наприкінці року, якщо позичка у розмірі 1 млн грн видана 20 січня до 5 жовтня під 18 % річних.

Визначити:

точні проценти з точним числом днів позички;

звичайні проценти з точним числом днів позички;

звичайні проценти з наближеним числом днів позички.

Завдання 7. Визначити суму боргу, що підлягає погашенню наприкінці останнього року позички за простими процентами.

Будівельна фірма отримала кредит у банку на суму 4 млн грн терміном на 5 років. Процентна ставка за кредитом визначена у 12 % річних для першого року; для другого року передбачена надбавка до процентної ставки у розмірі 1 %, для третього та наступних років – у розмірі 0,5 %.

Завдання 8. Продавець і покупець уклали опціонний контракт на суму 100 грош. од. Із премією в 10 грош. од. Для двох варіантів: опціон на покупку товару (активу) і опціон на продаж. Розрахувати виграш/програш покупця й продавця для п'яти варіантів цін, що зложилися фактично на ринку на момент поставки товару (передачі активу). В опціоні активна сторона має право здійснити угоду, або відмовитися від її, а пасивна сторона зобов'язана її здійснити на вимогу активної. За це активна сторона платить пасивної премію, що не повертається під час розриву контракту (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідні дані

Реальна ринкова ціна		130	90	95	105	60
Опціон на покупку	Продавець					
	Покупець					
Опціон на продаж	Продавець					
	Покупець					

Завдання 9. Попит на ринку грошей задано рівнянням $QD = 145 - 4P$, а пропозиція грошей дорівнює 25 млн грош. од.

Визначити:

норму банківського відсотка;

що відбудеться на ринку грошей, якщо центральний банк зробить емісію в розмірі 5 млн. грош. од.

Завдання 10. У день народження школяреві подарували 500 грош. од. Він знав, що банк А пропонує 20 % по внесках з нарахуванням складних відсотків, а банк Б – 25 % річних з нарахуванням простих відсотків. У який банк потрібно покласти гроші, і скільки він може одержати там через 5 років?

5.2. Приклади типових лабораторних завдань

Лабораторна робота "Розрахунок ризику окремої позички"

Мета роботи: вивчення методик оцінки та аналізу ризику на прикладі лізингових операцій із застосуванням принципу цінності грошей у часі, створення типових шаблонів оцінки методик лізингових операцій, знайомство з функціями розрахунку амортизаційних відрахувань.

Оформлення роботи: робота виконується засобами табличного процесора MS Excel. Звіт про виконання лабораторної роботи здається в вигляді твердої копії або на диску.

Під час виконання роботи необхідно побудувати 3 шаблони:

1 – оцінка ефективності лізингової операції з погляду лізингоодержувача;

2 – оцінка ефективності операції купівлі обладнання в кредит;

3 – оцінка ефективності лізингової операції з погляду лізингодавця.

Завдання виконуються відповідно до отриманого варіанту. Номер варіанта визначається викладачем до початку виконання роботи. Завдання подані за варіантами.

Завдання 1

Текст типового завдання:

Підприємство розглядає можливість придбання виробничого обладнання на суму xxxxxxxx грош. од. Термін експлуатації обладнання x років, після чого залишкова вартість складе xxx грош. од. Обладнання може бути придбане за рахунок банківського кредиту, взятого на x років під xx % річних, що погашається рівними щорічними платежами. Устаткування також може бути взято в лізинг на x років. Величина щорічної орендної плати становить xxxxxxxxxx грош. од. В обох випадках виплати здійснюються в кінці кожного року. Підприємство використовує метод рівномірного списання вартості обладнання. Ставка податку на прибуток – xx %. Устаткування знаходиться на балансі лізингової компанії. Визначте найбільш вигідний джерело фінансування проекту.

Індивідуальні завдання можуть відрізнятися від типового за певними параметрами, зазначеним у завданні (табл. 1 – 3).

Під час оформлення результатів лабораторної роботи необхідно описати і обґрунтувати обрану методику оцінки, а також прийоми створення типового шаблону в MS Excel. Типовий шаблон повинен враховувати можливість зміни параметрів лізингової операції, тобто необхідно створити "лізинговий калькулятор".

Вихідні дані для лабораторної роботи

Умови	Початкові дані	Варіанти				
		1	2	3	4	5
Загальні	Вартість обладнання	2 000 000	12 000 000	10 000 000	4 000	14 000 000
	Термін експлуатації (у роках)	6	8	5	4	8
	Залишкова вартість	200 000	0	1 000 000	1 000	1 400 000
	Ставка податку на прибуток	24 %	20 %	22 %	24 %	20 %
Під час придбання в кредит	Термін надання кредиту	6	6	5	4	8
	Платежі по кредиту *	1	1	2	3	1
	Процентна ставка	14 %	14 %	16 %	16 %	14 %
	Періодичність платежів (рази)	1	2	4	12	2
	Передплата	10 %	–	12 %	–	–
	Амортизація **	1	2	3	1	4
Під час отримання в лізинг	Лізинговий платіж	400 000	2 580 600	2 200 000	370	1 300 600
	Періодичність платежів (рази)	1	1	1	4	2
	Норма прибутковості	12 %	14 %	10 %	18 %	14 %
	Передплата	–	–	20 %	–	–
	Амортизація	3	3	4	3	4
	Тип платежу ***	1	0	1	0	0
	Балансоутримувач****	1	1	1	1	1

Пояснення:

* Платежі по кредиту:

1 – ануїтет пренумерандо;

2 – ануїтет постнумерандо;

3 – рівномірні виплати основного боргу наприкінці періоду (р) з нарахуванням відсотків на непогашений залишок.

** Амортизація

1 – лінійна;

2 – метод суми років;

3 – нелінійна з коефіцієнтом 2;

4 – нелінійна з коефіцієнтом 3.

*** Тип платежу:

0 – постнумерандо;

1 – пренумерандо.

**** Балансоутримувач:

1 – лізингодавець;

2 – лізингоодержувач.

Нижче наведені умовні приклади розрахунку PV під час купівлі обладнання в кредит і отримання його в оренду.

Таблиця 2

Аналіз покупки

Початкові дані		Умови кредиту		Обчислювані параметри	
Вартість активу	2 950	Аванс	0	Кредит	2 950
Термін експлуатації	4	Ставка	14 %	Платіж	859
Залишкова вартість	0	Число платежу	1	Періодів	5
Податок	24 %	Тип платежу	0	Норма дисконту	14,00 %
Строк кредиту	5	Функція амортизації:	3	PV залишкової вартості	0
		1-АПМ			
		2-ДДОБ / 2			
		3-АСЧ			

Таблиця 3

Аналіз покупки

Період (t)	Погашення кредиту (Kt)	Податковий щит (кредит)	Податковий щит (амортизації)	Чисті платежі (KCFt)
0	0	0	0	0
1	859	-99	283	477
2	859	-84	212	563
3	859	-67	-142	651
4	859	-48	-71	741
5	859	-25	0	834
PV (купівля)	-	-	-	2 162

Завдання 2

За даними завдання, використовуючи загальні умови та умови передачі обладнання в лізинг розрахуйте величину орендної плати, що забезпечує лізингової компанії необхідну норму прибутковості.

6. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 66 % (80 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (120 годин). СРС передбачає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, лабораторних занять; підготовку до виступу на заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (розв'язання розрахункових задач) із вивченої теми; написання есе на запропоновану проблематику; пошук (підбір) та огляд літературних джерел із заданої проблематики дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу даної навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та зарубіжною спеціальною економічною літературою, статистичними матеріалами.

Самостійна робота студента над засвоєнням даної дисципліни включає вивчення питань, що винесені на самостійне опрацювання, підготовку до написання та захисту рефератів, проведення окремих розрахунків у табличному редакторі Excel під час підготовки до практичних завдань.

Питання, які винесено на самостійне опрацювання:

1. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
2. Вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни.
3. Підготовка до практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.
4. Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за питаннями для самостійного поглибленого вивчення та самодіагностики.

5. Підготовка до поточного та підсумкового контролю.

6. Робота над науковою статтею, тезами доповідей.

Основні види самостійної роботи, запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1 Теоретичні засади банківського кредитування				
<i>Тема 1. Засади банківського кредитування і прийняття рішень щодо надання позички</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Переваги та недоліки методів ціноутворення за кредитами. Основні критерії вибору оптимального для банку типу кредитної політики банку. Визначення оптимальної структури кредитних ресурсів банку	6	Презентація результатів	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [9; 11]
<i>Тема 2. Форми банківських кредитів</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Види ризиків банку під час інвестиційного кредитування. Основні напрями діяльності міжнародних фінансових організацій в Україні. Умови кредитування у формі овердрафт банками Харківського регіону	6	Самоконтроль	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [9; 12]
<i>Тема 3. Банківські ризики та їх класифікація</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Основні чинники, що сприяють виникненню банківських ризиків. Критерії класифікації банківських ризиків в економічній літературі. Механізм управління банківськими ризиками	6	Підготовка бібліографії	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [10; 11]

1	2	3	4	5
<i>Тема 4. Кредитний ризик як складова банківських ризиків</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел із заданої тематики. Характер прояву кредитного ризику. Методи аналізу кредитного ризику. Методики діагностування чинників кредитного ризику залежно від сфери їх виникнення	7	Підготовка кросворду	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [9; 11]
<i>Тема 5. Менеджмент кредитного ризику</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	6	Взаємоперевірка	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [9; 12]
<i>Тема 6. Управління процентним ризиком</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Особливості використання форвардних контрактів як методу хеджування процентного ризику. Особливості використання ф'ючерсних контрактів як методу хеджування процентного ризику. Зарубіжний досвід роботи з фінансовими інструментами	6	Презентація результатів	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [10; 11]
<i>Тема 7. Особливості кредитування Агропромислового комплексу (АПК)</i>	Підготовка до лабораторного заняття. Зарубіжний досвід кредитування АПК. Роль банківських кредитів у відтворенні основних фондів сільськогосподарських підприємств. Особливості методики оцінки вартості забезпечення за кредитами, наданими АПК	6	Презентація результатів	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [11; 18]
Змістовий модуль 2 Організація банківського кредитування				
<i>Тема 8. Процес банківського кредитування</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Повноваження робітників банку в процесі видачі кредиту. Диверсифікація умов кредитної угоди залежно від статусу позичальника та види кредиту. Механізм організації кредитного моніторингу в банку	7	Самоконтроль	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [9; 12]

Закінчення табл. 6.1

1	2	3	4	5
Тема 9. Оцінка кредитоспроможності позичальника	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності позичальника. Переваги і недоліки рейтингових та бальних методик оцінки кредитоспроможності. Методики порівняльної оцінки фінансового стану позичальника – банку з метою визначення його кредитоспроможності	8	Підготовка бібліографії	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [11; 15]
Тема 10. Проблемні позички і засоби реструктуризації безнадійних боргів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Проблеми та перспективи використання сек'юритизації активів на сучасному етапі розвитку банківської системи. Методи запобігання виникненню проблемних кредитів у банку. Регулювання правовідносин щодо звернення стягнення на предмет забезпечення за кредитом	7	Само контроль	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [9; 11]
Тема 11. Кредитний портфель банку, його класифікація і аналіз	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Значення кількісного та якісного аналізу кредитного портфеля банку для визначення його оптимальної структури. Характер впливу стану обслуговування заборгованості на ризиковість кредитного портфеля банку	8	Презентація результатів	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [9; 12]
Тема 12. Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Зарубіжний досвід формування резервів під кредитні ризики банку. Організація контролю за використанням спеціального резерву для відшкодування можливих збитків від кредитних операцій банку	7	Презентація результатів	Основна: [5 – 7]. Додаткова: [10; 18]
Усього		80	–	–

6.1. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Сутність та види банківських кредитів.
2. Які види рахунків відкриваються позичальникам для обліку заборгованості за кредитом?
3. Які засади формування кредитної політики?
4. Охарактеризуйте джерела формування кредитних ресурсів банку.
5. Які види застави можуть виступати в якості забезпечення за кредитом?
6. Назвіть види гарантій, що використовуються банками в якості забезпечення за кредитами.
7. Які фактори впливають на встановлення відсоткової ставки за кредитом?
8. Назвіть методи ціноутворення за кредитами.
9. Назвіть основні форми банківських кредитів.
10. Охарактеризуйте сутність та види лізингу.
11. У чому особливості кредитування середнього та малого бізнесу в Україні?
12. Назвіть вимоги до позичальників, які мають намір отримати кредит за лінією Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР).
13. Назвіть критерії вибору позичальників для видачі мікрокредиту за лінією ЄБРР та Німецько-Українського фонду (НУФ).
14. Сутність та види банківського інвестиційного кредитування.
15. Особливості організації іпотечного кредитування в Україні.
16. У чому полягають особливості споживчого кредитування в Україні?
17. Назвіть основні види банківських ризиків.
18. Назвіть методи управління банківськими ризиками. Які засади організації ризик-менеджменту банку?
19. У чому полягає сутність кредитного ризику? Які чинники обумовлюють його виникнення?
20. Охарактеризуйте методи управління кредитним ризиком на рівні окремого кредиту.
21. Назвіть основні методи управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля.
22. Сутність та методи управління процентним ризиком банку.
23. Охарактеризуйте метод управління процентною маржою.
24. Охарактеризуйте GAP-менеджмент як метод управління процентним ризиком.

25. Які похідні інструменти використовуються для хеджування процентного ризику?
26. У чому полягає специфіка кредитування агропромислового комплексу?
27. Назвіть складові механізму кредитного забезпечення сільського господарства.
28. Які документи подаються для отримання кредиту під заставу майбутнього врожаю?
29. Назвіть основні етапи кредитного процесу.
30. Які документи подаються для отримання кредиту в банку?
31. З якою метою проводиться інтерв'ю з потенційним позичальником?
32. Які параметри визначаються у процесі структурування кредиту?
33. Які вимоги висуваються до забезпечення за кредитом?
34. Назвіть основні напрями кредитного моніторингу.
35. Які фінансові показники використовуються для оцінки фінансового стану позичальника – юридичної особи?
36. За якими критеріями проводиться оцінка кредитоспроможності позичальника – банку?
37. Які кількісні показники використовуються для оцінки кредитоспроможності позичальника – фізичної особи?
38. Які особливості оцінки кредитоспроможності позичальника – суб'єкта підприємницької діяльності?
39. Сутність та перспективи використання кредитного скорингу для оцінки кредитоспроможності позичальника – фізичної особи.
40. Сутність та причини виникнення проблемних кредитів у банку.
41. Назвіть методи управління проблемними кредитами.
42. У чому полягає сутність претензійно-позовної роботи банку?
43. Назвіть методи кількісного та якісного аналізу кредитного портфеля банку.
44. Назвіть класи, до яких може бути віднесено позичальника за результатами оцінки його фінансового стану, та дайте їх характеристику.
45. Охарактеризуйте категорії кредитних операцій банку.
46. З якою метою формується резерв для відшкодування можливих збитків від кредитних операцій ?
47. На які цілі може бути використано резерв під кредитні операції банку?
48. Які безумовні гарантії застосовуються для розрахунку резерву під кредитні ризики банку?

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з *теоретичної частини* дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практика впровадження та використання нових методів та методик для побудови економіко-математичних моделей).

Індивідуально-консультативна робота з *практичної частини* дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання);

2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді індивідуального захисту самостійних завдань.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, презентації, банки візуального супроводу (табл. 8.1).

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Кейс-метод – це метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Таблиця 8.1

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 1. Засади банківського кредитування і прийняття рішень щодо надання позички	Завдання 1. Формування системи показників для оцінювання та аналізу фінансового стану підприємства	Робота в малих групах. Презентація результатів
Тема 2. Форми банківських кредитів. Тема 3. Банківські ризики та їх класифікація	Завдання 2. Виявлення латентних факторів фінансового стану підприємств	Комбіноване опитування. Створення контенту для персональних навчальних систем

1	2	3
<p><i>Тема 6.</i> Управління процентним ризиком.</p> <p><i>Тема 7.</i> Особливості кредитування Аграрнопромислового комплексу АПК</p>	<p><i>Завдання 3.</i> Виконання кластеризації підприємства на основі показників фінансового стану</p>	<p>Розробка кросворду. Робота в малих групах</p>
<p><i>Тема 10.</i> Проблемні позички і засоби реструктуризації безнадійних боргів.</p> <p><i>Тема 11.</i> Кредитний портфель банку, його класифікація і аналіз</p>	<p><i>Завдання 4.</i> Визначення сили та напряму впливу показників фінансового стану підприємства на результативний фінансовий показник</p>	<p>Фронтальне опитування</p>
<p><i>Тема 12.</i> Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій</p>	<p><i>Завдання 5.</i> Виявлення трендової, циклічної, сезонної та випадкової складових фінансових результатів на основі побудови мультиплікативної моделі декомпозиції динамічного ряду для підприємств, які випускають продукцію з сезонними коливаннями</p>	<p>Створення бібліографії. Презентація результатів</p>

9. Методи контролю

Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Система контролю результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів з навчальної дисципліни містить:

поточний контроль;

модульний (відповідно до визначеного змістового модуля) контроль;

підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік – 60 балів). Поточний контроль проводиться у вигляді усних опитувань, письмових контрольних робіт, доповідей, написання есе та наукових статей.

Усні опитування та письмові контрольні роботи проводяться на основі контрольних запитань, що подані за темами навчальної дисципліни.

Оцінювання знань студента під час практичних занять проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; правильність виконання індивідуального та комплексного завдання.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Критеріями оцінювання есе є: здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та передбачає практичні завдання різного рівня складності за темами змістового модуля.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу зі змістового модуля. Модульний контроль проводиться у формі колоквиуму. *Колоквиум* – це форма перевірки і оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах.

Він проводиться з метою оцінки поточного рівня знань та вміння їх застосовувати на практиці. Тому структура колоквіуму включає: стереотипне, діагностичне та евристичне завдання.

Колоквіум складається з двох складових: лекційної (теоретичної) та практичної. Він проводиться у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні (семінарські) завдання в межах кожного зі змістових модулів. Таким чином, після вивчення тем 1 – 7 та 8 – 12 студенти денної форми навчання виконують **завдання для колоквіуму**.

Завдання до колоквіуму містить 2 завдання з лекційного модуля та 2 завдання з практичного модуля.

Зразок завдання до колоквіуму за модулем

1. Назвіть основні етапи кредитного процесу.
2. З якою метою формується резерв для відшкодування можливих збитків від кредитних операцій ?
3. Визначити термін погашення позички, розрахувавши:
 - а) точні проценти з точним числом днів позички;
 - б) звичайні проценти з точним числом днів позички;
 - в) звичайні проценти з наближеним числом днів позички.

Банк видав позичку в розмірі 20 000 грн з 15 жовтня по 24 грудня під 25 % річних (нарахування здійснюється за схемою простих процентів).

4. Визначити суму боргу, що підлягає погашенню наприкінці останнього року позички за простими процентами.

Будівельна фірма отримала кредит у банку на суму 4 млн грн терміном на 5 років. Процентна ставка за кредитом визначена у 12 % річних для першого року; для другого року передбачена надбавка до процентної ставки у розмірі 1 %, для третього та наступних років – у розмірі 0,5 %.

Загальна кількість балів за колоквіум – 12. Кожне завдання колоквіуму оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок за теоретичну та практичну складові.

Теоретична складова оцінюється в 4 бали: перше питання – 2 бали; друге питання – 2 бали.

Практична складова оцінюється у 8 балів: діагностичне завдання – 4 бали; евристичне завдання – 4 бали.

Теоретичні питання оцінюються: у 2 бали – за умови повного висвітлення з дотриманням логічної послідовності; в 1 бал – у випадку часткового розкриття питання; в 0,5 балів – за наявності грубих помилок і неточностей. Щодо діагностичного завдання, розподіл балів має вигляд: 2,0 – повнота викладу матеріалу; 1,0 – логіка викладення відповідей; 1,0 – аргументованість відповідей.

У ході оцінювання виконання евристичного завдання бали розподіляються: 1,0 – повнота викладу матеріалу; 1,0 – логіка надання відповідей; 1,0 – аргументованість відповідей; 1,0 – творчий підхід до виконання завдання.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі заліку. Залік виставляється за сумою балів набраних за результатами поточного контролю. Оцінювання здійснюється за національною шкалою та ECTS (табл. 9.1).

Таблиця 9.1

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 10.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми та форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей				
					Форми контролю	Максимальний бал			
1	2	3	4		5	6			
Змістовий модуль 1						39			
Теоретичні засади банківського кредитування									
Здатність визначати специфіку організації кредитної діяльності банку на трансформційному етапі розвитку економіки	Здатність визначати ефективність процесу кредитування в банку на окремих етапах	1, 2	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Засади банківського кредитування і прийняття рішень щодо надання позичок Тема 2. Форми банківських кредитів Тема 3. Банківські ризики та їх класифікація	Експрес-контрольна робота на лекції	1	
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: "Робота з поняттями "кредит", "кредитний менеджмент". Розв'язання задач	Активна участь у занятті	1	
				2	Лабораторне заняття	Тема лабораторного заняття 1: "Розрахунок банківських процентів"	Звіт з лабораторної роботи	2	
		3, 4	СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 1 – 3 "Форми банківських кредитів"	Перевірка домашніх завдань		
				2	Лекція	Тема 4. Кредитний ризик як складова банківських ризиків. Тема 5. Менеджмент кредитного ризику. Тема 6. Управління процентним ризиком	Експрес-контрольна робота на лекції	1	
						Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань щодо сутності банківських ризиків	Активна участь у занятті	1
	2	Лабораторне заняття	Тема лабораторного заняття 2 "Аналіз банківського ризику"	Звіт з лабораторної роботи	2				
	5, 6	СРС	10	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою, виконання практичних завдань, підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань			
					2	Практичне заняття	Семінар-дискусія з питання "Види банківських ризиків та їх характеристика"	Активна участь у занятті	1
							Письмова контрольна робота 1	Контрольна робота	5
					2	Лабораторне заняття	Тема лабораторного заняття 3 "Розрахунок ризику окремої позики"	Звіт з лабораторної роботи	2
	Самостійна робота над темою 5. Менеджмент кредитного ризику. Виконання практичних завдань на визначення характеристик банківських установ	Перевірка домашніх завдань							

1	2	3	4	5	6				
Здатність визначати напрями розвитку кредитної діяльності банківської установи	7, 8	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: "Опрацювання використання геп-менеджменту відсоткового ризику"	Активна участь у занятті	1		
					Колоквіум		12		
		2	Лабораторне заняття	Тема лабораторного заняття 4 "Розрахунок ризику кредитного портфелю"	Звіт з лабораторної роботи	10			
		СРС	10	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою 7. Особливості кредитування Агропромислового комплексу (АПК)	Перевірка домашніх завдань			
Змістовий модуль 2									
Організація банківського кредитування									
61									
Здатність до управління кредитною діяльністю банківської установи	на банківському ринку України та уміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ринковою си-	9, 10	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Процес банківського кредитування. Тема 9. Оцінка кредитоспроможності позичальника. Тема 10. Проблемні позички і засоби реструктуризації безнадійних боргів	Експрес-контрольна робота на лекції	1	
				2	Практичне заняття	Семінар-дискусія з питання "Формування системи збалансованих показників діяльності банку"	Активна участь у занятті	1	
			2	Лабораторне заняття	Тема лабораторного заняття 5: "Аналіз кредитоспроможності клієнта"	Звіт з лабораторної роботи	10		
			СРС	10	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою 9 "Оцінка кредитоспроможності позичальника"	Перевірка домашніх завдань		
		Здатність визначати та аналізувати зміни обсягу проблемних позичок	11, 12	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Кредитний портфель банку, його класифікація і аналіз. Тема 12. Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій	Експрес-контрольна робота на лекції	1
					2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: "Формування структури та складу портфелю проблемних позичок в діяльності банку"	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
						Поточна контрольна робота		5	
	2		Лабораторне заняття	Тема лабораторного заняття 6: "Аналіз структури кредитного портфелю"	Звіт з лабораторної роботи	10			
			СРС	10	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань з визначення збутових каналів банківських послуг. Підготовка по поточної контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань		
	Здатність визначати та аналізувати зміни в кредитному портфелі банку		13, 14	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: Аналіз автоматизованих систем кредитної діяльності банку та складання їх порівняльної характеристики	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
						Перевірка домашнього завдання	Контрольна робота	5	
		2		Лабораторне заняття	Тема лабораторного заняття 7: "Аналіз структури кредитного портфелю"	Звіт з лабораторної роботи	10		

Закінчення табл. 10.1

1	2	3	4				5	6
Здатність визначати та аналізувати зміни в кредитному портфелі банку	15, 16, 17	СРС	7	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань з визначення основних факторів і принципів формування оптимального кредитного портфеля	Перевірка домашніх завдань		
		Ауд.	2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: "Аналіз автоматизованих систем кредитної діяльності банку та складання їх порівняльної характеристики"	Активна участь у виконанні практичних завдань	1	
					Контрольна робота	Підсумкова контрольна робота	5	
		2	Лабораторне заняття	Тема лабораторного заняття 7: "Аналіз структури кредитного портфеля"	Звіт з лабораторної роботи	10		
		СРС	13	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань з визначення основних факторів і принципів формування оптимального кредитного портфеля	Перевірка домашніх завдань		
Сесія						Підсумковий контроль		
Усього годин		120	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни				100	
з них:			з них:					
аудиторні		40	поточний контроль				100	
самостійна робота		80	підсумковий контроль				–	

Розподіл балів за темами наведено в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота												Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						–	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
6	7	8	7	8	8	6	8	8	7	8	7		
Колоквіум 12													

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня наведено в табл. 10.3.

**Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент
протягом тижня**

Тижні	Лекції	Практичні	Лабораторні	ДЗ	Письмові КР	Колоквіум	Всього
1	–	–	2	–	–	–	2
2	1	1	–	–	–	–	2
3	–	–	2	–	–	–	2
4	1	1	–	–	–	–	2
5	–	–	2	–	–	–	2
6	–	1	–	5	–	–	6
7	–	–	10	–	–	–	10
8	–	1	–	–	–	12	13
9	–	–	10	–	–	–	10
10	1	1	–	–	–	–	2
11	–	–	10	–	–	–	10
12	1	1	–	–	5	–	7
13	–	–	10	–	–	–	10
14	–	1	–	5	–	–	6
15	–	–	10	–	–	–	10
16	–	1	–	–	5	–	6
Усього	4	8	56	10	10	12	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця та заноситься до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та академічної документації.

11. Рекомендована література

11.1 Основна

1. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пудовкіна та ін. ; [за ред. А. М. Мороза]. – Київ : КНЕУ, 2000. – 384 с.
2. Банківські операції : підручник / за ред. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янської. – Київ : Знання, 2006. – 728 с.

3. Блідченко В. Окремі проблеми застосування норм іпотечного законодавства / В. Блідченко // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. – С. 40–44.

4. Бондаренко В. Скоринг – оцінка кредитоспособності заемщика / В. Бондаренко // Финансовая консультація. – 2005. – № 1– С. 13.

5. Дмитренко М. Г. Кредитування і контроль : навч.-метод. посіб. (у схемах і коментарях) / М. Г. Дмитренко, В. С. Потлатюк. – Київ : Кондор, 2005. – 296 с.

6. Лагутін В. Д. Кредитування: Теорія і практика : навч. посіб. / В. Д. Лагутін. – 3-тє вид., переробл. і доп. – Київ : Т-во "Знання", КОО, 2002. – 216 с.

7. Хмеленко О. В. Кредитування і контроль : навч. посіб. / О. В. Хмеленко, В. Я. Вовк. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 240 с.

8. Шевченко Р. І. Кредитування і контроль : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / Р. І. Шевченко. – Київ : КНЕУ, 2002. – 184 с.

11.2 Додаткова

9. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посіб. / О. В. Васюренко. – 4-те вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2004. – 324 с.

10. Васюренко О. В. Менеджмент кредитних операцій у комерційних банках / О. В. Васюренко. – Харків : Оригінал, 1998. – 72 с.

11. Внукова Н. М. Факторинг в рыночной экономике / Н. М. Внукова. – Харків : АО "Бизнес Информ", 1997. – 160 с.

12. Грищук Н. Правове регулювання іпотечного кредитування та іпотечних ринків / Н. Грищук // Вісник НБУ. – 2005. – № 4. – С. 15–19.

13. Іпотечне кредитування : навч. посіб. / за ред. О. С. Любуня, О. І. Кіреєва, М. П. Денисенко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 392 с.

14. Кириченко О. А. Банківський менеджмент : навч. посіб. для студ. екон. спец. / О. А. Кириченко, І. В. Геленко, С. П. Роголь ; [за ред. О. А. Кириченко]. – 3-тє вид., переробл. і доп. – Київ : Знання-Прес, 2002. – 436 с.

15. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 381–481.

16. Про банки та банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 2. – С. 6.

17. Про іпотеку : Закон України (зі змінами і доповненнями) № 898-15 від 24.01.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 38. – С.313.

18. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати : Закон України № 979 – IV від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 1. – С.1.

11.3 Інформаційні ресурси

19. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua).

20. Сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : <http://www.aub.com.ua>.

21. Сайт банківської аналітики. – Режим доступу : <http://www.bankografo.com>.

22. Сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

23. Сайт економічних новин та інформації. – Режим доступу : <http://www.economics.com.ua>.

24. Сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

11.4. Методичне забезпечення

25. Хмеленко О. В. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Кредитний менеджмент" для студентів спеціальності "Банківська справа" усіх форм навчання // О. В. Хмеленко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 24 с.

26. Хмеленко О. В. Тестові завдання з перевірки знань з навчальної дисципліни "Кредитний менеджмент" для студентів спеціальності "Банківська справа" всіх форм навчання // Хмеленко О. В. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 40 с.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Кредитний менеджмент" за Національною рамкою кваліфікацій України

43

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Засади банківського кредитування і прийняття рішень щодо надання позички					
Здатність до цілісного уявлення основних засад кредитної діяльності банків України	Сутність поняття кредит та кредитна система України та її структура. Основні вимоги до банківських установ та принципи їх діяльності	Знання основ побудови та функціонування кредитної системи	Здатність визначати об'єкт, предмет та завдання дослідження кредитної системи	Розвиток креативного мислення щодо вирішенні поставлених завдань. Навички толерантного ставлення до іншої думки під час вирішення завдань. Здатність до критики та самокритики	Здатність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення під час вирішення завдань
Тема 2. Форми банківських кредитів					
Здатність до цілісного розуміння сутності кредитів банку та його прибутку	Основні етапи та стадії кредитного процесу банку. Характер та умови прийняття рішень	Знання щодо основних форм кредитів банку. Знання структури кредитного договору Поняття щодо прибутку банку та розуміння взаємозалежності з кредитною діяльністю	Здатність проводити статистичний аналіз кредитної діяльності банку в цілому та його окремих. Здатність проводити статистичний аналіз. Вміння застосовувати статистично-аналітичний апарат для розрахунку показників що характеризують кредитну діяльність банківської установи	Розвиток креативного мислення під час вирішення поставлених завдань. Навички толерантного ставлення до іншої думки під час вирішення завдань. Здатність до критики та самокритики	Здатність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до самостійної роботи щодо пошуку ключової інформації для проведення оцінки статей банківського балансу

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Банківські ризики та їх класифікація					
Здатність до проведення аналізу ризиковості середовища банку	Характеристика формалізованих та неформалізованих методів рішень щодо ризику в банківській діяльності	Знання щодо сутності банківських ризиків та основних показників для їх оцінювання	Здійснювати вибір методичного інструментарію для вирішення конкретної економічної проблеми	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів роботи	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність розроблених моделей
Тема 4. Кредитний ризик як складова банківських ризиків					
Здатність до проведення аналізу кредитних банківських ризиків	Сутність обґрунтування господарських рішень. Чинники, що впливають на вибір методу запобігання надмірних ризиків під час формування кредитної політики	Знання щодо сутності кредитної діяльності банку та основних показників для її оцінювання	Здатність проводити економіко-статистичний аналіз кредитних ризиків банку	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів такої роботи	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за надійність і точність результатів
Тема 5. Менеджмент кредитного ризику					
Здатність до проведення економіко-статистичного аналізу кредитного ризику банку	Визначення поняття "прогнозування" та його основних принципів	Знання основних етапів прогнозування, методів прогнозування та аналізу кредитного ризику банку	Будувати прогнозні моделі кредитного ризику банківської установи	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та представлення результатів такої роботи. Навички толерантного ставлення до іншої думки	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо сценаріїв розвитку підприємства. Відповідати за коректність та адекватність розроблених моделей
Тема 6. Управління процентним ризиком					
Здатність до проведення економіко-статистичного аналізу процентного ризику банку	Поняття невизначеності. Причини виникнення та види невизначеності	Знання щодо операцій банку зі зменшення процентного ризику та основні показники для його оцінювання	Здатність проводити економіко-статистичний аналіз процентного ризику банку	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів такої роботи	Приймати рішення в умовах невизначеності та відповідати за точність і коректність результатів

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Особливості кредитування Агропромислового комплексу (АПК)					
Здатність до проведення економіко-статистичного аналізу агропромислового підприємства ринку	Сутність та значущість критеріїв оцінювання сільськогосподарських підприємств	Знання щодо сутності кредитування АПК та основних показників для оцінювання діяльності підприємств АПК	Здатність проводити економіко-статистичний аналіз та прогнозування сільськогосподарського ринку	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів такої роботи. Здатність до критики та самокритики	Приймати ефективні управлінські рішення щодо розробки сценаріїв розвитку в умовах невизначеності
Тема 8. Процес банківського кредитування					
Здатність до проведення аналізу процесу банківського кредитування	Сутність та значущість критеріїв оптимальності процесу прийняття рішень в умовах невизначеності	Знання щодо комплексності кредитного обслуговування в банку для задоволення потреб клієнтів на ринку	Розвиток та закріплення навичок роботи з різноманітною інформацією щодо ринку банківських послуг	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів такої роботи. Навички толерантного ставлення до іншої думки	Здатність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення щодо вирішення поставлених завдань
Тема 9. Оцінка кредитоспроможності позичальника					
Здатність до проведення економіко-статистичного аналізу окремих клієнтів банку	Визначення поняття "прогнозування" та його основних принципів	Знання основних етапів прогнозування, методів прогнозування та аналізу господарської діяльності	Будувати прогнозні моделі результатів діяльності підприємства з урахуванням впливу зовнішнього середовища	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів такої роботи. Навички толерантного ставлення до іншої думки	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо сценаріїв розвитку підприємства. Відповідати за коректність та адекватність розроблених моделей
Тема 10. Проблемні позички і засоби реструктуризації безнадійних боргів					
Здатність до проведення аналізу проблемних боргів	Сутність обґрунтування господарських рішень. Чинники, що впливають на вибір методу управління безнадійними боргами	Знання щодо сутності кредитної діяльності банку та основних показників для її оцінювання	Здатність проводити економіко-статистичний аналіз проблемних позичок та безнадійних боргів	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів такої роботи. Навички толерантного ставлення до іншої думки	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за надійність і точність результатів

1	2	3	4	5	6
Тема 11. Кредитний портфель банку, його класифікація і аналіз					
Здатність до проведення економіко-статистичного аналізу кредитного портфелю банку	Визначення поняття "прогнозування" та його основних принципів	Знання основних етапів прогнозування, методів прогнозування кредитного портфелю банківської установи	Будувати прогнозні моделі результатів діяльності банку з урахуванням впливу зовнішнього середовища	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів такої роботи. Навички толерантного ставлення до іншої думки	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо сценаріїв розвитку підприємства. Відповісти за коректність та адекватність розроблених моделей
Тема 12. Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій					
Здатність до проведення економіко-статистичного аналізу кредитних банківських операцій а створення необхідних резервів для стабільної діяльності банку	Сутність обґрунтування господарських рішень. Чинники, що впливають на вибір методу розрахунку необхідного резерву	Знання щодо сутності резервування в банківській діяльності та основних показників для їх формування	Здатність проводити економіко-статистичний аналіз кредитних операцій банку	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Навички роботи з інформацією та подання результатів такої роботи. Навички толерантного ставлення до іншої думки	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за надійність і точність результатів

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Програма навчальної дисципліни.....	9
4. Структура навчальної дисципліни.....	16
5. Теми практичних занять.....	18
5.1. Приклади типових практичних завдань.....	20
5.2. Приклади типових лабораторних завдань.....	21
6. Самостійна робота студентів.....	25
6.1. Контрольні запитання для самодіагностики.....	29
7. Індивідуально-консультативна робота.....	31
8. Методи навчання.....	31
9. Методи контролю.....	33
10. Розподіл балів, які отримують студенти.....	36
11. Рекомендована література.....	40
11.1 Основна.....	40
11.2 Додаткова.....	41
11.3 Інформаційні ресурси.....	42
11.4. Методичне забезпечення.....	42
Додатки.....	43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"КРЕДИТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ"
для студентів спеціальності
8.03050802 "Банківська справа"
всіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Хмеленко** Олексій Володимирович

Відповідальний за видання *О. В. Колодізєв*

Редактор *К. Л. Бикова*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 41 ЕВ. Обсяг 48 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*